

ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧИХ СТРАХІВ

Т. В. Касян

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Страх, одне з найсильніших почуттів, які є в людському житті. Всі ми чогось боїмося. Серед цих цілком пояснюваних страхів часто присутні страхи, які неможливо обґрунтувати, вдаючись до законів логіки. Існує багато вчених, які займалися дослідженням страхів. Серед них такі як: З. Фрейд, який говорив, що страх – це негативне емоційне переживання, яке людина відчуває тоді, коли зустрічає потенційну небезпеку. Страх має певний об'єкт, який можна проаналізувати, стерпіти, проігнорувати, тощо. Фізіолог І. Павлов вважав страх виявом природного рефлексу, пасивно-захисною реакцією з легким гальмуванням кори великих півкуль. Він стверджував, що страх ґрунтується на інстинкті самозбереження, має захисний характер та супроводжується певними фізіологічними змінами у вищій нервовій діяльності. Г. Еберлейн, австрійська письменниця та психотерапевт, в своїх працях стверджувала, що побачити взаємозв'язок неправильної поведінки та неврозу страху і застосувати засоби для своєчасного подолання цього страху, часто означає надати дитині допомогу в життєвій потребі. Вона вважає, що не існує жодного захворювання, яке б не завдячувало своєму виникненню страхові в тій чи іншій мірі. Психотерапевт наводила приклади прояву феномена страху: порушення працездатності і вміння концентрувати увагу, знервованість, поганий сон, агресивність, депресивні стани, мовні розлади, алергія і т.д [1]. Психотерапевт М. Литвак пропонує розглядати тривогу як емоцію, котра виникає при загальній оцінці ситуації як несприятливої. Якщо ліквідувати джерело тривоги не вдається, то тривога переходить у страх. На його думку, страх – це результат тривоги та мислення [3].

Страх являється базовою емоцією людини, так як він є вродженою емоцією людини. Він залежить від багатьох внутрішніх та зовнішніх чинників. Причинами виникнення страху можуть бути: почуття самотності, відторгненості, загроза самоствердженню, передчуття неминучого провалу. Найбільш поширеними вважаються нав'язні страхи. Їх джерело – дорослі, оточуючі дитини (батьки, дідуся, бабусі, вихователі), які мимоволі заражають дитину страхом. В результаті дитина реально сприймає тільки іншу частину фрази: « Не підходь – упадеш», « Не бери – обпечешся», « Не відчиняй двері – там чужий дядя» і т. п. Маленькій дитині ще не зрозуміло, чим все це загрожує, але вона уже розпізнає сигнал тривоги, і, звичайно у неї виникає реакція страху. Але якщо залякати «без потреби», то дитина повністю втрачає спонтанність в поведінці і впевненість в собі [2].

Страх бере свій початок з раннього дитинства, звідки він може потрапляти в майбутнє людини і турбувати все її життя. Якщо дитина має сильний страх, то під його впливом змінюється її поведінка, вона може стати замкненою та невпевненою у собі, своїх силах, можливостях. Дитині властиво чогось боятися. Страх їй вселяє все незрозуміле і загрозове. Цілком зрозумілий переляк однорічного малюка, який почув гучний звук або побачив незнайому людину. Діти до року можуть боятися незнайомих людей (або рідних, які постали перед дитиною в незвичайному вигляді, наприклад, у форменому одязі), залишатися довго без мами, емоційного з'ясування відносин між батьками. У 2-3 роки у дитини виникає страх перед лікарями, боязнь темряви. У 3-4 роки уява дитини розвивається особливо бурхливо. Звідси страхи цього віку - боязнь вовка, Бармалея, чудовиськ, що живуть на сторінках книг і можуть проникнути з фантазією малюка в реальне життя. У 6-7 років у дитини є склалася картина

облаштування світу, тому його страхи - більш реальні і обґрунтовані: боязнь смерті, хвороби, природних ситуацій і катаклізмів. Ці страхи є типовими для даних віків дітей.

В період 6-7/10 років у дитини можуть виникати різноманітні тривоги, страхи. Молодший шкільний вік – це вік, коли перетинаються інстинктивні та соціально опосередковані страхи. Провідним страхом молодших школярів є страх бути не тим, про кого добре говорять, кого поважають, цінують і розуміють, тобто не відповідати соціальним вимогам. У цьому контексті можуть виявлятися і «шкільні страхи». Найпоширенішими «шкільними страхами» є: зробити помилку, отримати погану оцінку, опинитися втягнутим у конфлікт однокласників. Такі страхи, одного разу з'явившись, можуть раз і назавжди позбавити дитину радості від навчання чи, навіть, стати основою для майбутніх неврозів. Діти молодшого шкільного віку також схильні до страху стихії, природних катаклізмів: грози, повеней, ураганів, землетрусів. Цей страх не випадковий, оскільки він відображає особливість, притаманну молодшому шкільному вікові – певне магічне мислення – схильність вірити в таємничі явища, передбачення, забобони. Психоаналітики, розглядаючи дитячі страхи, відмічали, що між «нервовими» і «нормальними» дітьми неможна провести межу. Протягом часу ці фобії здаються вилікуваними, але в зрілі роки можуть проявитися у вигляді стійких неврозів.

Велика частина страхів дітей молодшого шкільного віку має тимчасовий характер, вони зникають, не залишивши помітного сліду. Крім того, стаючи дорослою та розвиваючись, дитина просто більшість їх «переростає».

Але, на жаль, існує й інша категорія – стійкі страхи. З такими страхами дитина впоратися не може, вона не може їх свідомо контролювати. І саме такі страхи стають найбільш травмуючими, негативно впливають на характер дитини. Проте, не слід забувати, що страхи – нормальне для дитячої психіки явище, зворотна сторона інстинкту самозбереження.

Список використаної літератури:

1. Еберлейн Г. Страхи здоровых детей. / Пер. с нем. Ю.Лукоянова. - М.: Знание, 1981. - 192с .
2. Захаров А.И. «Дневные и ночные страхи в детей» - Изд-во «Союз», Спб., 2000.
3. Литвак М. Если хочешь быть счастливым. Ростова-на -Дона : Феникс, 1995

Науковий керівник: доцент О. В. Куліш

АГРЕСІЯ ЯК ДЕСТРУКТИВНА ФОРМА ПРОЯВУ У СЕКСУАЛЬНІЙ ПОВЕДІНЦІ СУБ'ЄКТА

Ю. В. Коваленко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Наукове дослідження присвячене вивченню феноменів сексуальності та агресивності, їх взаємозв'язку та прояву агресивності у сексуальній поведінці суб'єкта. Питання взаємозв'язку агресивності і сексуальності є цікавим та неоднозначним. Відомо, що ці феномени є найсильнішими вродженими мотивами, що стимулюють особу до активності. Незважаючи на протилежний характер агресивних та сексуальних потягів, вони разом виконують найважливішу функцію – виживання, збереження та продовження роду.

Окремі аспекти даної теми досліджували представники різних психологічних шкіл (А. Адлер, А. Бандура, Е. Берн, М. Кляйн, К. Лоренц, З. Фрейд, Е. Фром, К. Хорніта), але в науковій літературі однозначної думки щодо питань взаємозв'язку агресивності та сексуальності не висвітлено.